

Pse u vonuan shqiptarët në përkthimin e Kur'anit ?

*Kumtesë e lexuar në simpoziumin shkencor:
“Kur’ani tek shqiptarët”*

*Organizuar nga Kryesia e Bashkësisë Islame të Kosovës,
nën patronatin e Myftiut të Kosovës, Mr. Naim ef. Tërnavë.
Prishtinë, 26-27 Dhjetor, 2005.*

Lavdi All-llahut të Madhnueshëm, Krijuesit, i Cili të gjithëve na krijoi dhe këtu na bashkoi. Këtu na bashkoi, nga të gjitha trojet tona, me rastin e njëzetë vjetorit të botimit të Kur'anit të Madhnueshëm në gjuhën shqipe, përkthye nga origjinali, nga gjuha arabe, nga Dr. Feti Mehdiu, botue nga Bashkësia Islame, Prishtinë, 1985.

Kur'ani është Shpallja, Zbulesa, e Fundit Hyjnore, është burim'i pashtershëm i forcës shpirtërore. Kur'ani është kunorë e të gjithë Librave Hyjnor, është Libri më lexuari, është Libri më i nderuari.

Kur'ani është Libër përkujtues, është Libër udhëzues, është Libër shërues. Kur'ani është Dritë nga Drita e cila është përmbi çdo Dritë.

Kur'ani është Libër shpjegues, është Libër sqarues. Libër i mirësive, Libër i begatave.

Kur'ani është Libër mëshirues, është Libër bekues.

Kur'ani është Libër plotë dituri, është Libër plotë urtësi. Dituria dhe urtësia e Kur'anit s'ka të sosur, sepse Kur'ani është libër i përsosur...

Kur'ani, meqë është Shpallje, Zbulesë, Hyjnore, meqë është forca më e madhe shpirtërore, meqë përmban të gjitha këto cilësi, atëherë shtrohet pyetja: Pse u vonuan shqiptarët në përkthimin e Tij?

Arsyet janë të shumta, por arsyet e shumta nuk janë të gjitha të arsyeshme. Besimtarët janë të urdhëruar të flasin, të shkruajnë, të vërtetën, edhe nëse e dëmtojnë vetveten.

Ky komb nuk mësohet e nuk kulturohet nëpërmjet lavdit, por nëpërmjet kritikës, thoshte Faik Konica. Ne, shqiptarët, ndonëse një nga popujt më të hershëm të Evropës, jemi nga kombet më të vonshëm. Komb i përgjumur, komb i vonuar, komb vonë i zgjuar...

Ne, shqiptarët, shpesh mburremi, krenohemi, që jemi popull evropian. Por, evropianët, ndonëse të krishterë, i filluan përpjekjet për përkthimin e Kur'anit mjaft herët. Përkthimi i parë u bë gjuhën latine, me urdhër të Abatit Pjetër, i cili shërbente në kishën e Klugnit. Ky përkthim shënohet me vitin 1143, por mbeti i fshehur, për nevojat e mbrendshme kishtare, për 400 vjet të plota, deri kur në vitin 1543, u publikue nga Theodor Bibliander. Nga ky përkthim, më vonë, dolën edhe përkthime të tjera në gjuhën italiane, gjermane, holandeze, frenge, ruse (1716) etj.

Përkthimin e parë në anglisht e bëri Alexander Ross-i, i cili e ka marrë për bazë versionin freng të orientalistit Andri de Rie (Andre Du Ryer(1649-1688). Kurse përkthimi i njohur anglisht i Sale-it, por që përmban shumë gabime, e pa dritën e botimit më 1734...

Ku mbetën shqiptarët? Pse u vonuan shqiptarët? Shqiptarët u vonuan jo vetëm në përkthimin e Kur'anit, por edhe më shumë u vonuan në përkthimin e Biblës! Bibla u përkthye në gjuhën shqipe në vitin 1993, nga protestantët, kurse me 1994 nga katolikët, nga Don Simon Filipaj.

Pse u vonuan shqiptarët në përkthimin e Kur'anit?

Shqiptarët u vonuan për shumë arsye, por arsyet e shumta nuk janë shumë të arsyeshme! Nëse doni të kuvendoni me mua, thoshte Volter-i, atëherë, përkufizoni termat tuaja.

Unë, në këtë kumtesë, këtu, do t'i pëkufizojë termat e mia, për ju...!

Lidhja e Prizrenit (1878-1881) ishte organizata e parë politike-ushtarake që vepronte e luftonte në emër të kombit shqiptar. Prej këtui, pra, fillon vetëdija kombëtare, fillon nacionalizmi shqiptarë.

Nacionalizmi shqiptarë e konsideronte kombin shqiptarë si një bashkësi njerëzore që ka të përbashkët prejardhjen, lidhjen e gjakut, kulturën dhe gjuhën shqipe...

Gjuha shqipe konsiderohej themeli i kulturës kombëtare, por gjuha shqipe e shkruar ende s'kishte një alfabet të përbashkët. Alfabeti i përbashkët i gjuhës shqipe, me shumë përpjekje, me shumë mundime, në bazë të shkronjave latine, u vendos në Kongresin e Manastirit, në muajin nëntor, të vitit 1908.

Po, në muajin nëntor, por të vitit 1912, u bë Shqipëria. U bë Shqipëria, por pa Kosovë, pa Çamëri, të cilat mbetën nën Sërbë, nën Greqë... U bë Shqipëria ashtu si u bë, por nuk u bënë shqiptarët....

Shqiptarët filluan të rivetëdijesohen me Kongresin e Lushnjës, me 1920. Këtu ju vue themeli Shqipërisë, por që ju lëkundë shumë herë më vonë....

Me 24 shkurt deri me 12 Mars 1923, në Tiranë, i zhvilloi punimet Kongresi i Parë Mysliman Shqiptar, ku pas diskutimeve të shumta, delegatët miratuan krijimin e Komunitetit Mysliman të Shqipërisë...

Me krijimin e Komunitetit Mysliman Shqiptar, që është një ngjarje e shënuar në historinë e kombit e të shtetit shqiptar, u shtuan detyrat, u u shtuan përgjegjësitë...

Një nga detyrat ishte botimi një reviste, botimi i librave fetarë dhe përkthimi i Kur'anit në gjuhën shqipe....

Në muajin tetor 1923 doli numri i parë i revistës "Zani i Naltë", e përmuejshme fetare, që merrej edhe me filozofi, moral, literaturë kombëtare, sociologji, si organ i Komunitetit Mysliman të Shqipërisë, me drejtor Ismail Maçi, që shtypej në shtypshkronjën "Mbrothësia" të Kristo Luarasit në Tiranë, kurse më vonë shtypej në Shkodër, në shtypshkronjën "Ora e Shkodrës", të vëllezërve Djepaxhia.

Revista "Zani i Naltë" vazhdoi të botohej deri në muajin prill, 1939, kur Shqipëria u pushtue nga Italia, por nga kjo kohë, kjo revistë pothuajse u zavendsue me emrin "Kultura Islame". Vazhduan të botohen broshura e libra fetarë nga dijetarët e kohës, si Hafiz Ali Korça, Hafiz Ibrahim Dalliu, Hafiz Abdullah Zemblaku, Hafiz Ali Kraja, etj.etj., sikur që vazhduan përpjekjet në përkthimin e Kur'anit të Madhnueshëm, por që, mjerisht, nuk u kunorizuan me sukses. Këtu vlenë të përmenden me nderim përpjekjet e Hafiz Ibrahim Dallit, Hafiz Ali Korçës e të tjerëve në Shqipëri.

Në Shqipëri, mbas vitit 1945, kur komunistët erdhën në fuqi, jo vetëm që u pengue veprimtaria fetare, por edhe u ndalue me ligj, në muajin shkurt, 1967, kur u shpallë shteti i parë, i vetëm ateist në botë dhe Nana Shqipni ra me krye n'hi....

Përpjekjet për të mbajtur gjallë veprimtarinë fetare-kombëtare, përpjekjet për përkthimin e Kur'anit vazhduen në mërgim. Këtu vlenë të përmendet Imam Vehbi Ismaili me prejardhje nga Shkodra, por me shërbim në Detroit, të shtetit Miçigen, Sh.B. A., Imam Beqir Maloki nga Gjakova, por me shërbim në Rromë të Italisë, si edhe Mehdi Frashëri, që sipas dëshmive të bijve të tij Vehbiut dhe Ragibit, kishte përkthye Kur'anin, por nuk arriti t'a botonte....

Kosova, që nga muaji tetor i vitit 1912, u pushtue nga Sërbia. Sërbia për shqiptarët fjalën shqipe të shkruar e kishte ndalue. Me përjashtim të viteve 1915-1918, kur hyri Austria, gjatë Luftës së Parë Botërore. Fjala e shkruar shqipe, ishte e burgosur, e ndalue deri në muajin prill, 1941, kur u shkatërrue Mbretëria Jugosllave, nga Gjermania e Italia...

Me përfundimin e Luftës së Dytë Botërore, 9 maj 1945, Kosova sërisht mbeti nën Sërbë,

por shkollat shqipe, që ishin lejuar në kohën e fashizmit e nacizmit, komunistët nuk kishin arsye t'i mbyllnin, pra vazhduen, por ndonëse të pamjaftueshme; ato me kalim kohe, me përpjekje të atdhetarve, hoxhallarëve, arsimdashësve, të popullit, erdhën duke u shtuar, duke u zhvilluar, duke përparuar.

Në vitin 1951-2, në Prishtinë u hapë dhe filloj punën Medreseja "Alauddin". Nga Medreseja "Alauddin" e Prishtinës doli një medresant, nga brezi i parë, me trup i vogël, por i madh me vepra, Dr. Feti Mehdiu, përkthyes i parë i Kur'anit të Shenjtë, në gjuhën shqipe.

Gjuha shqipe është një nga rreth 3000 gjuhët e folura sot në botë. Bota sot ka mbi gjashtë miljardë banorë. Gjuhëtarët thonë se askush nga këta nuk e di se kush i ka i ka ka zbuluar gjuhët e folura. Kështu thonë gjuhëtarët, por e kanë gabim! Atë që s'e dinë gjuhëtarët - e dinë besimtarët! Gjuha është tepër e rëndësishme për t'ua lënë vetëm gjuhëtarëve, thoshte Heidegger-i.

Gjuha është shenja më e veçantë e një kombi, është pasuria më e madhe e një kombi, është pasqyra më e qartë e një kombi. Kombi, sot, për secilin që i përket, duhet të ketë vetëm një rrugë, ajo që të shpie te besimi në Zotin.

Një komb, cilido qoftë, pa besim në Krijuesin, nuk përmban, nuk mishëron, asnjë vlerë. Vlera e shqiptarëve si popull është shtuar kur u islamizuan. Kur u islamizuan, atëherë shpëtuan. Shpëtuan sepse nuk u asimiluan. Nuk u asimiluan, por mbetën të pushtuar, mbetën të coptuar, mbetën të përgjumur, të paorganizuar, prandaj edhe në përkthimin e Librave të Shenjta, si Bibla e Kur'ani, mbetën të vonuar ...!

Është lehtë të mallkohet pushtuesi, cilido qoftë ai, por i kujt është faji historik: i kombit që pushton, apo i kombit që rri i pushtuar? Është e vërtetë se ishin kohë të vështira, të rënda, por ankimi nuk i bën më të lehta. Sot, ne, s'kemi kohë për ankim. Duhet të pranojmë se shqiptarët u vonuan. Po, pse u vonuan shqiptarët? Shqiptarët u vonuan për arsyet që i treguam, por arsyet e shumta duket se janë pak të arsyeshme! U vonuan shqiptarët, u vonuan, sepse ne, shqiptarëve, të gjithë e thomë, kurrë nuk na bëhet vonë...! Zoti na udhëzoftë, na ndihmoftë dhe na shpëtoftë...! Amin!